

Lucija Ljubić

Tri stupnja rezignacije

Lana Derkač

Rezignacija

Meandar, Zagreb, 2000.

Nakon čitanja ove dramske trijade - koju redom čine drame *Lux ili optička varka*, *Nismo li se dogovorili držati se rezignirano* i *Plašt* - pred čitatelja, a u budućnosti, nadati se je, i pred gledatelja, postavlja se pitanje je li rezignacija koja obavija našu suvremenu svakodnevnicu rezultat dogovora ili je ipak riječ o objektivnoj snimci stanja. Autorica je svaku od tri drame potpisala godinom i ti su joj podaci očito važni, a koriste i čitateljima u vremenskom smještaju rezignacije o kojoj je u dramama riječ. Dok su prva i druga drama potpisane godinom 1996, treća drama nosi dvojni potpis 1988-1991. Pozornom čitatelju bit će zanimljivo uočiti da se, barem što se kronologije tiče, rezignacija u dramama stupnjuje retrogradno tako da je najstariji *Plašt* zapravo drama u kojoj se duhovna oduzetost pokazuje u najvećoj filozofskoj dubini nudeći svojevrstan zaključak i poentirajući tu dramsku trijadu.

Lux ili optička varka drama je koja započinje naizgled neobaveznim razgovorom između žene i muža, a ubrzo postaje jasno da je provodni motiv i njihova razgovora i njihova života, pa čak i namještenosti stana, tek jedino i samo čekanje u kojemu se cijeli život odigrava u čekaonici u kojoj dominiraju neudobni stolci koji podsjećaju da je svaki mogući iskorak tek prekid čekanja koje se neizbježno nastavlja. U tim čekaonicama ništa ne može promijeniti ni novogodišnji stolnjak jer ne pridonosi završenosti prostora, nego samo podsjeća na čekanje Nove godine. Pri tome je svjetlo samo optička varka koja može biti lijepa, ali je časovita i lažna. Kad Lucija odijeva haljinu hineći ponovni ljubavni polet u braku s Robertom, svjetlo u didaskalijama se pojačava, ali se i stišava kad Robert ustanovi da je i taj polet himba i varka koju ništa ne može pretvoriti

u zbilju. Rezignacija se u toj drami začinje u odnosu dvoje ljudi koji su u braku, ali se referira i na totalnost svačijeg života. Derkačeva se ne libi potaknuti crva sumnje nije li čekanje svojstveno i u totalnim, općim mjerilima, i izvan braka. Čekanje kao motiv ima jaku referencu u Beckettovom *Godotu*, ali *Godot* ipak ima ime, premda se ne zna kako izgleda i kad će doći, a čekanje kojemu su izručeni Lucija i Robert nema imena i ne zna se što je. Autorica, doduše, tematizira čekanje, ali se pitanje dovodi do apsurdna jer se ne zna što se čeka: kiša, pa sunce, zahladnjenje, pa zatopljenje i tako u nedogled.

Ako se nastavi raščlamba u stupnju rezigniranosti, nije neobično što u sljedećoj drami autorica i samim naslovom upućuje pitanje *Nismo li se dogovorili držati se rezignirano*, koje, bez interpunkcijskog znaka pitanja, djeluje kao pitanje koje se postavlja zato da se njegovu sadržaju dade status tvrdnje. Osim toga, to se pitanje-tvrdnja pojavljuje i kao replika jednog lika u drami. Drama se ovdje začinje među likovima koji više nisu ni u čekaonici, ni u lošem braku, nemaju ni televizor koji pruža optičku varku - njihovo samo postojanje je varka. Oni su beskućnici koji obitavaju na smetlištu u kutijama u koje se lako uvuku, ali iz njih teško izlaze, i to uz pomoć svojih "sustanara". Oni jedu nepostojeću tortu i vrlo uvjerljivo oblizuju prste, ali to čine cinički postavljajući teška pitanja koja zadiru u sam smisao bitka i istodobno se diče svojim, kako kažu, talentom za rezignacijom. Dok je u prvoj drami rezignacija doživljena nametnutom, u drugoj drami likovi rezignaciju doživljavaju kao *modus vivendi* u borbi s raznorodnim pošastima suvremenog doba: otuđenosti, licemjerjem, nezaposlenošću, ekološkim prob-

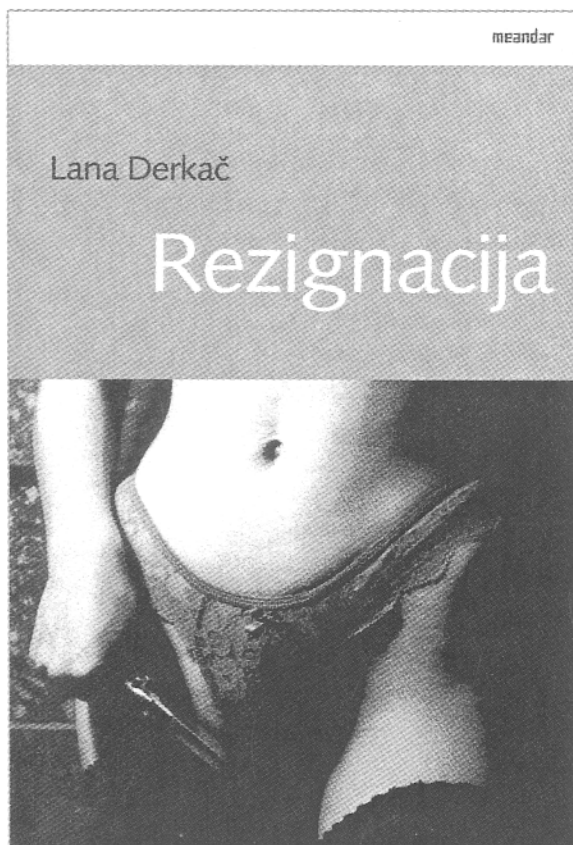
lemima, ratom (...), pa i smrću. Oni žive u varci zbilje, i znaju da to ona jest, ali u posljednjem prizoru ipak zažude da čvrsto stisnu nečiju ruku. Premda ljudski život mjere višekratnim životnim vjekovima biljaka, osjećaju po čemu se ljudi razlikuju od biljaka dotičući se srži problema u koji su stavljeni prvi ljudi, a za njima i svi ostali: Bog je ljudima dao emocije, a time ih je stavio u labirint kojim se nije lako kretati i često se nalijeće na razočaravajuće zidove. Niki svakog jutra u osam i trideset u odijelu odlazi na izmišljeni biznismenski posao podržavajući privid da je sve u redu. Premda didaskalije naznačuju tuljenje sirena za uzbunu, život se glumi, odigrava dalje. Prijetvornost dame s plišanom pudlicom samo je sinegdoha za svijet u kojem živimo.

U trećoj drami *Plašt* autorica motiv rezignacije zaoštava do kraja ulazeći u egzistencijalna pitanja predstavljajući život kao ludnicu u kojoj vlada totalitarni sustav, a u zdjelama za voće ponovno su varke - plastične imitacije nečega što bi u normalnim uvjetima valjalo zagristi, odgristi i pustiti sokove da natope ljudsku egzistenciju. U toj drami postoji Mefisto, ali ne kao načelo zla u opoziciji prema načelu dobra, već kao zarobljenik koji cijelo vrijeme drijema oslonjen na klupu dok se školuju neki moderni Fausti čiji se duh legalno zarobljava, a Margarete ispod kore zamamnog ženstva nose ludačke košulje. Osim toga, Glas iza pozornice neodoljivo podsjeća na orvelovsko oko kojemu se valja slijepo pokoriti. Na kraju sve odnosi vrag. Likovi iz te drame sad su već poslušnici rezignacije, a da toga nisu ni svjesni, rezignirano prihvaćaju život, a male bitke koje vode zapravo i nisu bitke, nego tek velikodušno podržavanje iluzije kako bi se podanici držali u pokornosti.

Ako se tri drame raščlane kao tri stupnja rezignacije koju je autorica naslovom knjige ponudila kao provodni motiv, ali i kao ideju u trima dramama, svakako valja uzeti u obzir i rečenicu Samuela Becketta otisnutu na početku knjige: *Svršetak je u početku, pa ipak mi nastavljamo*. Bez tog okvira knjigu bi valjalo sasvim drukčije recipirati. Žudjeti za nečim konačnim i trajnim u biti je ljudske naravi, baš kao što je u ljudskoj biti i započinjati, i uvijek iznova tragati i nastojati, nastavljati. Lucija je legla u krevet, ali prije toga je ubrala grančicu jorgovana i stavila je u vazu. Beskućnici su nastavili svoj hod s križevima na leđima, stražari obavljaju svoje

dužnosti i kad se gospodar promijeni. Autorica pušta da se osjeti svaki *tik* i svaki *tak* vremena koje prolazi.

Dramsko pismo Lane Derkač po svojoj idejnoj orijentaciji ulazi u prevladavajuće usmjerenje suvremene hrvatske drame koje nemilosrdno skicira zbilju. Ipak,

sama tematizacija rezignacije upućuje na nužnost promjene egzistencijalnog stanja u kojemu se nalazimo. Autorica to čini znalački. Rečenice koje likovi prividno ovlaš izgovaraju, u sebi su ispunjene totalnim uvidom u stvarnost koji daje naslutiti i primijetiti uporišta u povijesti filozofske misli. Prihvate li se drame Lane Derkač kao slike stanja u kojemu se čovječanstvo danas nalazi, nužno se postavlja pitanje jesmo li doista osiromašeni za toliko ljudskosti? Zanimljivo bi bilo vidjeti inscenaciju tih drama. Ogoljenost scene svedene tek na nekoliko detalja, ponudena igra svjetla i zvuka te usmjerenost na tekst koji zahtijeva usredotočenost i glumaca i gledatelja zanimljiv je poticaj za postavljanje tih drama na pozornicu. Nismo se valjda dogovorili držati se rezignirano i prema mladim autorima i prema kazalištu.